

MATE SUIĆ O POSTANKU IMENA BODUL

Mate Suić je autor velikoga znanstvenog opusa i dokazanoga znanstvenog ugleda. U okviru njegova opsežnoga objavljenog opusa nalazi se i rad pod naslovom: "Bodul. Prilog antroponimiji i toponimiji istočnojadranskog područja", koju je objavio u 13. svesku zbornika "Onomastica jugoslavica", Zagreb 1989, str. 21 – 27. Članak ima znanstveni aparat i sažetak na engleskom jeziku. Iako relativno kratak opsegom, rad daje temeljit uvid u podrijetlo značenja i širenja imena i kolektivnoga nadimka "bodul", za koje autor daje svoje originalno tumačenje. Naime, Suić je naišao na nesonim "Bodulaš" – otočić pred ulazom u plitku i dugačku uvalu Medulina; otkrio je, potom, da se otočić zvao i Bodoli i Badulaš. A to je latinski vadum, čiji je plural vada, u značenju – gaz, pličina i sl. Daljim istraživanjem M. Suić je utvrdio mnogo toponima uz našu obalu i na otocima koji se oslanjaju na riječi sa sličnom osnovom. Suić – govoreći o Skokovim i drugim primjerima – zaključuje: "Jasno se vidi, da je svim navedenim toponimima osnovno zajedničko značenje 'plitkost', pa se zbog toga ne mogu odvajati od toponima s osnovom but. Posebno valja potertati pojavu ovog toponima na Krku (s uzlaznim akcentom) i onaj s kratkosilaznim naglaskom na čitavom zapadnom dijelu otoka Krka, od kojeg je i krenuo naziv bodul." A bodulima je početni oblik bio Vaduli. "Od pluralnog oblika Vadure razvio se naš naziv za otok Vir", Badelona je Medulin, Vadolona je otočić Dolin uz o. Rab, Budin je Podgaz kod Posedarja, Batun u Boki, Badurina na o. Pagu. Mate Suić kaže: "Smatramo da nije potrebno dalje razvijati problem pojave i pravog početnog značenja imenice bodul. Nema sumnje da je taj naziv domaćeg podrijetla, bilo kao ime otočića, bilo kao naziv stanovnika, koji je krenuo od jednog starog romanskog centra, u ovom slučaju iz

grada Krka. Prema tome boduli bi bili Gazeničani ili Gaznici. Horonim 'Bodulija' za grad Krk i terene još danas je u upotrebi kod domaćih stanovnika." Ukratko: rad Mate Suića o bodulima kao prilog antroponimiji i toponimiji istočnojadranskoga hrvatskoga prostora uzoran je primjer otkrivanja onoga što smatramo poznatim, a zapravo je nepoznato. Sada se može smatrati da je Mate Suić ponovnim isticanjem ovoga pitanja konačno dao odgovor na njega.

Petar Strčić

BILJEŠKA O HISTORIOGRAFIJI ZAPADNE HRVATSKE (ISTRA, KVARNERSKO PRIMORJE, GORSKI KOTAR)

Histografija o Zapadnoj Hrvatskoj (Istra, Kvarnersko primorje, Gorski kotar), nastala u njoj ili izvan nje, nije se razvijala istodobno i na jednak način, i to zbog stjecaja povijesnih okolnosti. Naime, taj je kraj do 1945. godine podijeljen u dvije državne zajednice – u Austro-Ugarskoj do 1918. (pa i unutar nje) i u Kraljevini Italiji od 1918. do 1943. godine.

Međutim, njezin suvremeniji razvoj započinja u prvoj polovini 19. stoljeća, ali na talijanskom jeziku, i to samo za Istru i dio Kvarnerskoga primorja; a do danas organizirano, sustavno i kontinuirano razvija se isto tako na talijanskom jeziku, i to u Italiji, a u Istri do 1945. godine i od 70-ih godina dalje.

Uglavnom zbog spomenutih povijesnih okolnosti do 1945. godine nema hrvatske historiografije u Istri i o Istri izvan nje, a isto je tako i s dijelom Kvarnerskih otoka. No, dio

otoka s Kvarnerskim primorjem i Gorskim kotarom do 1945. godine inkorporiran je u ostalu hrvatsku historiografiju, te nema značajnije i organiziranije vlastite produkcije (osim u početku XX. st. u Krku, u tamošnjoj Staroslavenskoj akademiji).

Nekadašnja Rijeka donekle je zaseban slučaj; u tome gradu (samo na desnoj obali Rječine) ima povjesničara Talijana (sve do danas) i Mađara (do 1918); tom se Rijekom do 1918. godine bavi i hrvatska i mađarska historiografija općenito, a talijanska do danas.

U Hrvatskoj od 1945. godine i zbog spomenutih razloga veoma se velika pažnja pridaje Istri i drugim krajevima koji od 1918. godine do tada bili pod Italijom, a drugim dijelovima Zapadne Hrvatske manje, pa se historiografija u Zapadnoj Hrvatskoj i o njoj i dalje razvija neravnomjerno. Ali, iako bez neke šire institucionalne i organizacijske baze, te bez neke sustavnije djelatnosti, u cjelini je ipak najplodnija u Hrvatskoj.

Djeluju dvije znanstvene ustanove – Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU (Rijeka-Pula, osnovan 1945) i Centro di ricerche storiche (Rovinj); povjesničari (samostalno) bave se poviješću u više muzeja, u oba arhiva (Pazin, Rijeka), na nekoliko fakulteta (Pula, Rijeka) te u više znanstvenih i stručnih udruženje (u svojim naslovima četiri takva udruženja nose riječ povijest – u Klani, Krku, Puli i Rijeci, a posljednja tri su članovi Društva za hrvatsku povjesnicu/Saveza povijesnih društava Republike Hrvatske).

Obrađeni rezultati istraživanja povremeno se iznose na skupovima, od kojih su neki i svakogodišnji (Pazinski memorijal od 1969. godine, Dani Matka Laginje u Klani itd), te u raznim glasilima i izdanjima. Tako "Arheografo triestino", prvi povijesni zbornik i za Istru, izlazi u Trstu (već) od 1829. godine; sadržajem "Vjesnik" Historijskog arhiva u Rijeci pokriva cijelu Zapadnu Hrvatsku, prvi je njezin hrvatski povijesni zbornik, a izlazi (tek) od 1953. godine. Od ove posljednje godine do danas u Zapadnoj Hrvatskoj pokrenuto je i još izlazi najviše povijesnih i sličnih zbornika i časopisa u Hrvatskoj, izlazi i više serija, a isto je objavljen i niz posebnih izdanja; u Italiji i

dalje kontinuirano izlaze zbornici, posebna izdanja i radovi o Istri, (nekadašnjoj) Rijeci i dijelu Kvarnerskih otoka.

Među povjesničarima i stručnjacima srodnih područja u zemlji i izvan nje ističu se (neki i u međunarodnim razmjerima) uglavnom hrvatski stručnjaci i znanstvenici: Mijo Mirković, Vjekoslav Štefanić, Daniilo Klen, Dragovan Šepić, Lujo Margetić, Andro Mohorovičić, Radojica Barbačić, Atanazije Matanić, Branko Marušić, Mirko Zjačić, Radmila Matječić, Vanda Ekl, Vjekoslav Bratulić, Mihovil Bolonić, Vinko Antić, Bartol Zmaić, Miroslav Bertoša i drugi.

U zaključku se može konstatirati da i dalje traje nesustavan, pa i neorganiziran rad, te tako i na kadrovske polju nedostaje mladih historiofografa. Ali, istodobno se može reći da je hrvatska i talijanska historiografija u Zapadnoj Hrvatskoj, tj. u Istri, Kvarnerskom primorju i Gorskom kotaru, i danas veoma razvijena, uglavnom vlastitim snagama, a da se za dio toga hrvatskoga područja i dalje u znatnijoj mjeri brine i historiografija u Republici Italiji, a manje u ostalom dijelu Republike Hrvatske. To je, naravno, čudno, ali stvarnost je – takva.

Petar Strčić

Josip Host, "BOTANIČKI PUT PO
ISTRI, KVARNERSKIM OTOCIMA
I DALMACIJI, ZAPOČET
14. KOLOVOZA 1801, A DOVRŠEN
6. KOLOVOZA 1802."

Transkribirao i preveo, bilješke i studiju napisao te kazala izradio Krešimir Čvrlijak
Rijeka/Fiume 1993, 294 str.

Poznato je odavno da su hrvatskim krajevima, a osobito onim primorskim, u prošlosti prolazili mnogi stranci, i to iz veoma različitih razloga i s raznim težnjama – od onih osvajačkih, preko privrednih do kulturnih. Često su ti

prolaznici ili oni koji su duže ili kraće vrijeme boravili u nas ostavili iza sebe i bilješke pa i opsežnije putopise, od kojih je niz i objavljen. Neki od tih autora bili su i specijalisti za pojedina područja ili oblasti, čak i poznati znanstvenici. No najčešće su oni u svoje opise onoga što ih je više zanimalo uvršćivali i šira zapažanja, tako da su ti putopisi ili izvješća zanimljivi i za stručnjake drugih područja, a često i za širu čitateljsku publiku. Takvi su bili i oni putopisci koje je zanimao hrvatski botanički svijet, a u svojim su djelima zabilježili bezbroj korisnih podataka, zaduživši i nas danas.

Među takvim botaničarima bilo je i naših ljudi, ali o njima se, međutim, manje znalo jer u načelu nisu objavljivali rezultate svojih istraživanja. Jedan od takvih bio je i Josip Host, o kojemu su, doduše, povremeno objavljivani neki podaci, ali često kontradiktorni, pa u cjelini i netočni. No nedavno je, god. 1993, u izdanju Ogranka Matice hrvatske u Rijeci, u spomen na 150. obljetnicu utemeljenja Matice hrvatske općenito i 117. godišnjicu osnutka Matičina povjerenstva u Rijeci posebno, objavljena knjiga: Josip Host, "Botanički put po Istri, Kvarnerskim otocima i Dalmaciji, započet 14. kolovoza 1801, a dovršen 6. kolovoza 1802. Viaggio botanico nell'Istria, Isole del Quarnero, e nella Dalmazia, incominciato il dì 14 d'Agosto 1801. e terminato il dì 6 d'Agosto 1802.". Knjiga je, dakle, objavljena dvojezično, na hrvatskome i na talijanskom jeziku, jer se radi o Hostovu dosada neobjavljenom putopisnom dnevniku koji je pisan na talijanskom jeziku. Ova knjiga obaseže 294 stranice, uključivši fotografije; izvan paginacije geografska je karta Hostova putovanja istočnom obalom Jadrana. Osim samoga botaničkoga putopisa (str. 10 – 111), tu je i stručna redakatura nekih biljaka Ivana Sugara (str. 102 – 112), bilješke uz Hostove putne zapise (str. 115 – 139), izvori i literatura za bilješke (str. 140 – 143), studija "Riječanin Josip Host (1755 – 1836) i njegov botanički itinerar 1801 – 1802. po Istri i Dalmaciji" (str. 147 – 223), izvori i literatura za studiju (str. 224 – 227) te kazala osobnih i zemljopisnih imena (str. 230 – 249) čiji je autor Krešimir Čvrljak (kazala su preradili i dopunili Margherita i Stanislav Gilić). Dodatak čini

latinsko-hrvatski popis bilja prema mjestu i području nalaza, koji je izradilo više autora (str. 253 – 288); na kraju, tu je i kalendar i zemljovid Hostova botaničkog putovanja (S. Gilić, str. 289–294). Djelo je izašlo iz štampe kao drugi svezak niza "Rukopisi", a urednik je spomeni Stanislav Gilić.

Odmah moramo istaknuti: knjiga je veoma dobro arheografsko izdanje, ali zbog svih navedenih popratnih tekstova - ona je općenito veoma vrijedan znanstveni rad koji znatno pridonosi poznavanju našega botaničkoga svijeta u početku 19. st. posebno, ali i onodobnog života na našoj obali u cjelini. Naravno, tu je još jedna bitna komponenta – život i djelo Riječanina Josipa Hosta, veoma istaknutoga botaničara, ali na prvome mjestu uglednoga svećenika zagrebačkog dijela Katoličke crkve. A zašto se o njemu relativno malo znalo? Krešimir Čvrljak kaže: "J. Host je već za života cijenjen i uvažavan kao čovjek, svećenik i znanstvenik, prvenstveno botaničar. Upoznat ćemo ga kao veoma poduzetna botaničara, ali nesklona pisanju. S pravom se onda možemo zapitati nije li J. Host i ova svoja putna izvješća napisao po nečijemu nagovoru. Teško je prihvatiti da bi to bilo zbog sudjelovanja ili članstva u Dvorskoj komisiji. U tom slučaju bi se negdje već pojavilo njegovo izvješće. Dakle, bilježimo Hostovu nesklonost da piše o svom radu. Kao da je to želio prepustiti drugima kojima je zapravo prepuštao i ustupao rezultate svojih istraživanja, na čemu su mu oni, posebice bratić Nikola Toma Host (1761–1834) i Robert Visiani (1800 – 1878), bili neobično zahvalni. Oni će zato slijedom toga ostaviti u svojim djelima prvi širi spomen na J. Hosta. Bit će to dakle pisana svjedočanstva o J. Hostu još za njegova života. Sve što bude poslije njih napisano o J. Hostu do kraja stoljeća, bit će mahom vezano uz Hostovu djelatnost izvan botanike. Tu treba izuzeti pisanje bečkog botaničara Augusta Neireicha (1803 – 1871), koji će se u svojoj knjizi osvrnuti na botanički rad J. Hosta" (str. 153). O Hostu je, npr., pisao i Sime Ljubić u 19. st., ali kratko i uz više netočnosti; no, začinuje da se te netočnosti ponavljaju ili se dodaju i nove i u naše dane, iako je još 1911. god. riječki kanonik Luigi Maria Torcoletti dosta točno sabrao gotovo sve što se

dotada znalo o Josipu Hostu. Krešimir Čvrliak je, međutim, o njemu dao kompletnu sliku.

Host je porijeklom iz hrvatskoga sela Hosti u Kastavšćini nedaleko od Rijeke, a kao Josip Vinko rođen je u tadašnjoj Rijeci (na desnoj obali Rječine) 14. ožujka 1754. godine. Po ondašnjem običaju u riječke je matice upisan kao Giuseppe Vincenzo. Roditelji su mu bili Jelena Potočnik i Antun Host. Po činjenici da su njihovi vjenčani kumovi bili trgovci Ivan Baptist Siranak i Ivan Petko (podrijetlom Grci, grkokatolici) riječka arhivistica Mladenka Merdžanić pomišlja da je i Antun Hos bio trgovac. Možda i jest, jer je imao dovoljno prihoda da sina dađe u elitnu školu riječkih isusovaca. Međutim, sin mu ipak nije postao redovnik, već je krenuo životnim tokovima svjetovnoga svećenika. Duže je vrijeme učitelj u gradskoj ili narodnoj školi u tadašnjoj Rijeci, a bio je i inspektor pomorske škole u tadašnjemu Ugarskom (danas Kvarnerskom) primorju. Neko je vrijeme bio kapelan u riječkoj Veloj crkvi i brodski kapelan, profesor na bogoslovnom učilištu, a studirao je i botaniku i nautiku. Taj studij pobliže ga je zainteresirao za gradnju brodova, doduše samo modela. To je, a još više botanika, pridonijelo da je postao osoba povjerenja samoga cara Frnaje I. God. 1806. postao je kanonik u Zagrebu, u doba biskupovanja Maksimilijana Vrhovca; preporučio ga je osobno bečki nadbiskup Sigismund Antun von Hohenwart, koji je prije toga bio tršćanski biskup, a Host mu je bio tajnikom. Nadbiskup ga je bio i uzeo sa sobom u Beč, pa je Host tako i došao u prigodu ući u Militär-Consistorium i krenuti na svoja plodna putovanja u Furlaniju, Štajersku, Istru, Kvarnersko primorje, Dalmaciju i Albaniju.

Svakako, na Hostovu sudbinu znatno je utjecala i navedena činjenica da ga je u Beč doveo spomenuti tršćanski biskup Hohenwart koji je postao bečki nadbiskup. Usto, bitno je bilo i to da se vladar oduševio Hostovim umijećem gradnje modela brodova te što je i sâm car Franjo I. bio botaničar. God. 1827. Josip Host postao je dubički arhidakon i opat Sv. Andrije Bistričkoga. Bio je i apostolski proto notar te ravnatelj Kraljevskoga plemićkog konvikta, i to baš u doba teških gospodarskih neprilika za tu elitnu zagrebačku prosvjetno-

znanstvenu ustanovu. U međuvremenu Host je bio i prisjednik Križevačkoga, Varaždinskog i Zagrebačkog županijskog suda. Kao veoma ugledan pripadnik društva tadašnje Hrvatske bio je i član izaslanstva pod banom Gyulayem 1822. god. u Veroni koje je službeno zahvalilo caru Franji I. na reinkorporaciji prekosavske Hrvatske ostalom dijelu Hrvatske, okupljene oko Zagreba. Ranije uime zagrebačkoga Kaptola odlazio je u Budimpeštu vratiti kaptolski arhiv.

A sada pogledajmo po čemu je njegovo djelo vrijedno na botaničkom polju, bolje rečeno – u čemu je sadržajna vrijednost njegova opisa putovanja uz istočnu obalu Jadrana u prvim godinama 19. st. za povijesnu i druge znanosti. (Ovdje najprije treba spomenuti jednu zanimljivost – Host je kao zagrebački kanonik stanovao u kuriji po kojoj je cijeli taj zagrebački kraj dobio ime Kustošija. Uz kuću je bio uredio i botanički vrt, a pripremio je i herbar koji je kasnije dospio u zagrebački Narodni muzej.)

Hostov je botanički interes bio usko vezan uz djelo njegova spomenutoga bratića Nikole Tome Hosta, koji je u botaničkom svijetu bio mnogo poznatiji, a koji je bio i carev liječnik te dvorski savjetnik; Hostov rad je istodobno bio vezan i uz rad padovanskoga sveučilišnog profesora i šibenskoga liječnika Roberta Visiana. Njih trojica su usko surađivali. Josip Host se zapravo znatnije zainteresirao za bilitarstvo upravo pod bratičevim utjecajem kada je stigao u Beč. A bratić korektno ističe Josipovu pomoć. Ipak, o Hostovu djelu dugo se malo znalo jer, kako rekosmo, nije objavljivao bilješke niti druge podatke koje je skupljao tijekom svojih putovanja. O tome se dugo vremena znalo samo iz knjige R. Visinia, koji se uvelike koristio upravo rezultatima Hostova rada. Visiani kaže: "Mnogo veći neobjavljeni popis dalmatinskih vrsta ljubazno mi je poklonio vrlo ugledni gospodin Josip Host, koji je od ožujka 1802. obišao Dalmaciju od Kvarnerskog zaljeva do Makarske. Našao je rijetke vrste, čak i neke nove, koje je prepustio drugima da ih opišu, posebno slavnom Portenschlagu. Drago mi je što ovdje mogu za veće razjašnjenje dalmatinske flore donijeti do sada neobjavljeni opis glasovitog Hosta i javno izraziti

svoju veliku zahvalnost ovome u svakom pogledu izvrsnom mužu na tako vrijednom poklonu" (str. 221). Sâm Hostov rukopis o putovanju, koji je, evo, sada objavljen, nalazi se u Arhivu HAZU u Zagrebu.

Josip Host započeo je svoje dugo putovanje u Trstu 14. kolovoza 1801., a završio ga je u istome mjestu 6. kolovoza 1802. godine. Bio je veoma ugledan član Dvorske komisije koja je, zapravo, imala zadatak da utvrdi i predloži nadležnima određene gospodarske i upravne mjere za područje na istočnoj obali Jadrana. Host je putovao s ostalim članovima Komisije, ali i sâm, te – za razliku od njih – radije morem. Na putu je skupljao bilje i povremeno ga slao bratiću Nikoli u Beč, a pisao je i dnevničke bilješke. Ove su, pak, pune opisa prirode (doživljava čak i potres, pa žestoku buru, nevrjeme npr.), on se zanimao za povijest, arheologiju, vinogradarstvo, šumarstvo, pomorstvo, ovčarstvo, ribarstvo, poljoprivredu – itd.; Čvrlijak kaže: "Kamo god stigne, raspituje se za narodni život i običaje, čim se ljudi hrane, bave, liječe, kakve su zdravstvene prilike u dotičnom kraju, od čega preživljavaju, pogotovo na siromašnim otocima. Uočljivo je kako Host, kad na nekom otoku, u nekom mjestu ili gradu ništa ne pobudi njegovu botaničku radoznalost, načas raspredje o gospodarstvenim pitanjima, što ne valja ili kako bi bilo bolje za tamošnjeg čovjeka. Gotovo redovito su to bile teme njegovih razgovora sa svojim suputnicima, sugovornicima ili drugim namjernicima" (str. 195).

Ali, Host je pažljivo pratio i druge komponente na svome dugome, jednogodišnjem putovanju uglavnom po hrvatskoj obali: "Teško da je Hostu promakla ijedna zanačajna znamenitost duž čitavoga puta. Već u Piranu, a kasnije i u Splitu, razgledava djela starih slikara. Ako iz bilo kojeg razloga nije stigao razgledati ili im se bliže primaći, barem ih je spomenuo. Jedva da mu je u tome ravan i njegov znanac G. de Concina. Hostu posebice pažnju privlače spomenička zdanja, ma koliko bila ruševna i zapuštena. Razumio je govor zubom vremena odvaljenoga kamenja. Čak i kad su to u pravom smislu bili ostaci ostataka. Ustitrao je zacijelo Hostu osjetljivi nerv, videći solin-

ske spomeničke ruševine, zasijane i u vinogradima" (str. 197).

Host je u studenome 1801. god. iz Slovenškoga primorja počeo put po svojoj domovini, skočio je na istarski Kras te do Umaga i Pule, pa natrag, u Rovinj i Poreč. Vidio je puljske antičke znamenitosti, zarobljenu francusku gusarsku lađu s posadom, opisujući pojedine spilje pa čuvene istarske šume, ta plodna izvorišta stoljetnoga drvnoga blaga, posebice venecijanske flote. Podsjeća nas već tada da se s prirodom ne smije šaliti – nedavno, god. 1993. od vodene mase stradao je gotovo isti kraj, kao i 1801., kada je njime prolazio Host. On je zapisao: "Krenuli smo uz pogibelj da se utopimo u Motovunskoj dolini koja je bila puna vode od ranijih kiša" (str. 31). Host registrira i nedaće istarskoga pučanstva: "Godine 1801. bužetski seljaci su se, u nedostatku žitarica, hranili hrastovim žirom i mljevenim grozdovima, praveć od toga kruh" (str. 33). Rado opisuje kako su cijela Komisija ili on sâm bili svuda (osim u jednom mjestu) lijepo primljeni; evo opisa dolaska u Zadar: "Nakon što nas je prethodnih danas našla pogibeljna oluja, napokon je Komisija stigla na brigantin u pratnji maritigane. Svečanosti i sjaju s kojima je bila dočekana Komisija nije se mogao nadati čak ni vladar. Jaki pucnji iz topova sa zidina, što ih je ispaljivala vojska, onaj silan narod koji jestajao na bedemima, velikaši u svećanim odorama, svakoga su ganuli. Uvečer je obiljem vojska, natpisima itd., bio osvijetljen cio grad" (str. 37). U svojim zapisima Josip Host je pokazao brigu i za zadarski kler: "Budući da je upravo trajao Sveti Tjedan, a potom slijedili uskrсни blagdani, ostao sam u gradu da bih obavio svoje kršćanske dužnosti i vidio kako se tu odvijaju crkveni obredi. A u katedrali, toj vrlo lijepoj crkvi, protječu zbilja na poseban način svečano, tim više što je pri tome nazočno vrlo mnogo, čak i previše svećenika. Jer, od svojih prihoda ne mogu ni donekle pristojno živjeti, s obzirom na to da jedan katedralni kanonik nema više od jednog cekina mjesečno, što znači 12 cekina godišnje. A ako oni tako malo daju, što onda imaju obični svećenici? Tim više što mise stoje samo 15 karantana, a k tome ih nema ni dovoljno" (str. 41). Host je ocijenio da je neoprostivo neznanje toga klera,

koji nema naukovanja, već se zareduju i oni "koji jedva znaju čitati." Zanimljivo je da je to neznanje osobito otkrio u onih koji se zareduju na "na svom ilirskom jeziku", tj. hrvatskome, te kaže: "Latinski jezik ne znaju ili malo znaju, premda se bogoslužje obavlja i na tom jeziku." Odlična je to potvrda o hrvatskom karakteru Zadra u prvim godinama 19. stoljeća. Zanimljiv je i svećenikov opis dijela posjeta Splitu: "Nakon što rano izjutra digosmo sidra, odjedrismo i s vjetrod u krmu u podne stigosmo u Split. Objedovasmo na brodu, nakon čega izadoh na kopno da bih razgledao rimske starine kojih ima napretek na tom području, a posebice veliku Dioklecijanovu plaću. Među njezinim lukovima ljudi su u neznanju i iz potrebe podigli kuće tako da ta palača sada tvori grad Split. Penjući se iz broda na kopno, zatekao sam vrlo velik broj ljudi koji su se razmiljeli duž čitave morske obale. Pomišljao sam da nešto nije u redu, te me bilo strah. No uvjerali su me da je taj narod došao s obližnjih otoka i sela da bi kupio što mu je potrebno, budući da je upravo bio blagdan Sv. Duje, zaštitnika grada. Kad sam potom ušao u grad i došao na Pjacu, vidio sam kako plešu 24 para Morlaka. A još je značajnije da pri tome nije bilo nikakve glazbe, nego sve nijemo, a plesalo se pravilno i vrlo skladno" (str. 53). A o malome Lošinju svjedoči ovo: "Mali Lošinj je inače najbogatiji grad od svih gradova na Kvarnerskim otocima. Kako je zemlja neplodna, žitelji su se posvetili kućnoj radinosti, trgovini i pomorstvu. Tu su brojni veliki brodovi koji plove na istok i zapad i kući dovoze silno bogatstvo. Tu nema nijedne kavane, ni igara. Žene su vrlo čestite. Ne može se vidjeti ni muškaraca, izuzev starce ili djecu. Mladići zarađuju kruh na moru. Tu je također i jedna burza. Zemlja je vrlo škrtá jer je brdovita i stjenovita. Tu i tamo se nađe poneko stablo masline i poneka loza, tamo gdje je ta marljiva žena usred stijenja našla šaku zemlje" (str. 73).

I tako redom, svećenik Josip Host iz Rijeke i budući zagrebački kanonik opisuje svoj put uzduž istočne obale Jadrana, uglavnom po hrvatskome primorju s otocima, dajući obilje podataka, vrijednih šire pažnje naših stručnjaka i znanstvenika iz raznih oblasti. Njegov putni dnevnik svjedočanstvo je vremena, u ko-

jem je dao oko 700 flornih jedinica, a oko 600 ih je poslao u Beč; no, kako je vidljivo, ovdje ima i gospodarskih, socioloških, demografskih, etnomedicinskih, povijesnih i drugih podataka. Stoga je o Hostu rano glas prešao iz domovine u inozemstvo. A, eto, danas je brigom Ogranka Matice hrvatske u Rijeci a posebice prof. Krešimira Čvrička iz Instituta za književnost i teatrologiju HAZU u Zagrebu Hostov život postao veoma dobro poznat, temeljito i studiozno obrađen, a njegov rukopis postao lako dostupan i na talijanskom i na hrvatskome jeziku.

Petar Strčić

TRI KNJIGE U IZDANJU ZELINSKOG OGRANKA MATICE HRVATSKE

Male sredine o kojima se gotovo ništa nije čulo do 1991. kao da su se probudile. Novi uvjeti privređivanja ponukali su ne samo gospodarstvenike već i kulturno-prosvjetne djelatnike da potraže svoje mjesto u okviru hrvatske povijesti, ponosne na ono što su bili i želeći da se opet uzdignu iznad prosječnosti. No obično takva izdanja ovisе o entuzijazmu i organizacijskoj sposobnosti pojedinaca i prestaju izlaziti kada oni izgube polet. Željela bih da se moja predviđanja ne ostvare i da Zelina i dalje poput Karlovca, Zaprešića, Križevaca i nekih drugih bude izdavač zanimljivih djela, koja nam kažu da naša lokalna povijest krije mnoge vrijednosti, o kojima se malo zna.

Prva je knjiga pretisak knjige Ilirca i donjozelinskog župnika iz druge polovice 19. stoljeća Dragutina Stražimira "Vinogradar". Stražimir je 1870. u varaždinskoj Platzerianovoj tiskari objavio ovu knjigu, koju je sastavio na osnovi svog osamnaestogodišnjeg praktičnog iskustva i obavještenja iz strane literature, a koja je 1876. doživjela svoje drugo izdanje, da bi 1992. u čakovečkoj tiskari "Zrinski" bila ponovno pretisnuta i tako učinjena dostupnom javnosti. Razvijenost vinogradarstva na zelinskom području

i danas je izuzetno važna pa to potvrđuju i svakogodišnji zelinski dani, kada se ocjenjuju vina na području sjeverne Hrvatske. Ono je postalo osobito važno nakon ukinuća kmetstva kada se više nije moglo pjevati "Još ni jedan Zagorec nije prodao vina", već kad se trebalo boriti da se proizvodi što kvalitetnije vino, čijom bi se prodajom došlo do novca potrebnog za porez i otplatu zemlje. Dragutin Stražimir je rođen u Velikom Bukovcu 1821. na imanju Draškovićeveć koji su već tada započeli s modernizacijom svojeg posjeda, te je nakon završetka gimnazije u Kaloči i nakon zaređenja postao svećenik u Sv. Đurđu kod Ludbrega, a zatim u Donjoj Zelini gdje je ostao do smrti. On je bio pokretač velikih društvenih pothvata, pa se njegovu djelatnost osjetila u Društvu sv. Jeronima, Hrvatskom gospodarskom društvu i Matici hrvatskoj. Napisao je više djela iz područja gospodarstva među kojima je "Vinogradarstvo" njegov privijenac, a svakako djelo izuzetno važno, jer je savjetovao da se vinogradi ne sade u nizinama, već na južnim padinama mnogobrojnih zagorskih brežuljaka. Treba napomenuti da je profesor gospodarstva na zagrebačkom Sveučilištu dr. Vjekoslav Koroskenyi tek 1898. objavio "Crtice o vinogradarstvu", pa je doista Stražimirova knjiga bila prvi priručnik modernog vinogradarstva pisan na našem jeziku. Pretpisak ima dodatak u kojem je Hinko Goričanec, župnik donjozelinski, ocijenio prosvjetiteljsku ulogu svog davnog prethodnika kao izuzetno važnu za zelinski kraj, Josip Pandurić je obradio biografiju D. Stražimira, koji je umro 1891. u Pragu. Današnji stručnjaci za vinogradarstvo prof. dr. Dubravka Premužić i prof. dr. Ivo Miljković ocijenili su samo djelo kao izuzetno važno za razvoj vinogradarstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, a dr. Mile Mamić je Stražimirova "Vinogradara" ocijenio s jezičnog stajališta upozoravajući da se Stražimir u pogledu jezičnog purizma malo udaljio od preporodnog ideala, držeći se načela zagrebačke filološke škole. Dvije godine poslije Stražimirova pretiska zelinski ogranak Matice hrvatske objavljuje "Zelinsku kroniku". Kronika je izdana u povodu 900-godišnjice Zagrebačke biskupije, a urednik izdanja Mladen Houška navodi da se Zelina u Tkalčićevim "Povijesnim spomenicima" spominje već 1175. i da je vrijeme da se s njezinom izuzetno bogatom povijesti još iz vremena kada

je tu bila plemenska župa "Marocha" (Moravčec) sa središtem crkvene župe u Zelini, upozna i šira javnost, pogotovo stoga što je za tu župu očuvan izuzetno velik broj isprava, pa se povjesničari mogu poslužiti ovim izvorima i proučavati posjedovne i društvene odnose na ovom području. U Zelini su se održavale "moravečke" skupštine na kojima su sudjelovali plemeniti, a katkad i neplemeniti Moravčani, a često u prisutnosti zelinskog župana. U Kronici su objavljena regesta za 693 dokumenta, a u rasponu od 1175. godine pa sve do 1940. godine. Djelu je dodano kazalo imena ljudi i mjesta, zatim autori pojedinih regesta (Mladen Houška, Janko Pažić, Stjepan Dragija i Jadranka Houška) i na kraju popis literature i izvora u 111 odrednica, koji su upotrijebljeni pri pisanju ovog djela. Mislim da ova publikacija pokazuje da i male sredine imaju snage za objavljivanje vrijednih djela koja će unaprijediti našu lokalnu povijest, a samo zbir ovakvih lokalnih povijesti može upozoriti na cjelokupnost hrvatske povijesti.

Videći da su učinili znatan pomak u istraživanjima svog kraja ista se skupina priređivača odlučila na pokretanje Zbornika radova "Sveti Ivan Zelina" (1994/1995). Ovaj zbornik se koristi prednjom kronikom, ali se obrađuju pojedine teme koje su se autorima činile zrele za objavljivanje. M. Houška je prikazao Zelinu prema ispravama XII. stoljeća. Mr. Mirjana Matijević Sokol opisala je vrlo bogatu zbirku isprava u arhivu Zavičajnog muzeja Sv. Ivana Zeline, koja je pravi rudnik za buduća istraživanja najrazličitije problematike, te je i objavila jedan dokument iz 1418. godine. Ivan Kosić opisuje inkunabulu "Legenda aurea" talijanskog dominikanca Jakobusa de Voragine, pronađenu 1994. u župnom dvoru. Dr. Alojz Jembrih piše o ilireu Franji Žigroviću Pretočkom (1814-1890), političaru koji je ostavio traga u borbi za samostalnost hrvatske države protiv Mađara, pa je preveo 1883. i Kuševićevo djelo "De municipalibus iuribus et statutis regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae" iz 1830. na hrvatski jezik. Vesna Barbić je kao etnolog 1971. prikupila mnogo vrijednih podataka za povijest obrta u Zelini upozoravajući da je to jedini način da se ova tematika obradi na lokalnoj razini. U istu skupinu pripada i napis Stjepka Debeljaka o nadimcima u zelinskoj okolici, dok je posve drugog značenja rad M. Houške koji na osnovi

izvora i ubikacije piše o vinogradarstvu ovog područja od 12. do početka 18. stoljeća. Autor je došao do zaključka da je proizvodnja vina za tržište bila izvor prihoda svih kategorija stanovnika ovog područja koji on naziva Moravčei i da je ova proizvodnja postojala kontinuirano bez obzira na gospodarske i političke prilike. Marko Lukenda i Mile Mamić ponovno se vraćaju na jezik Stražimirova "Vinogradara", upozoravajući na jak kajkavski utjecaj u Stražimirovu jeziku, preko kojega ulaze i neki hungarizmi i germanizmi. U dva priloga Jano Pažić opisuje vinogradarski i podrumarski alat te vinogradarske običaje Sv. Ivana Zeline, koji su sastavni dio tradicije običaja sjeverozapadne Hrvatske vezanih uz vinogradarstvo (npr. Patačićevu varaždinsku "Pintu" ili "Križevačke statute") s upozorenjem da su nosioci takvih društava obično bili i nosioci novih težnji, a osobito knjižnica, vatrogasnih, pjevačkih i športskih društava, pa su prikazane i regule "Martinskih pajdaša" Sv. Ivana Zeline. Stjepan Dragija obrađuje proizvodnju platna, prikazujući čitav proces od lana do plahte s detaljnim opisom alata koji su se upotrebljavali u toj kućnoj proizvodnji. Nakon bloka domaćih suvremenih pjesnika, Gerhard Ledić opisuje zelinskog kipara samouka Ivana Antolkovića. Možemo zaključiti da je "Zbornik" okupio velik broj suradnika i da je njegovim objavljivanjem uneseno mnogo novih spoznaja u do sada potpuno povijesno i kulturno zanemareno područje.

Mira Kolar-Dimitrijević

Fra Stanko Bačić, **FRANJEVCI U ZADARSKOJ NADBISKUPIJI I NINSKOJ BISKUPIJI**, Šibenik 1995., 311 str.

Fra Stanko Bačić (rođen u Lisičiću 1916.; živi i djeluje u Šibeniku) autor je više monografija u kojima sustavno obrađuje djelovanje franjevaca na sjevernodalmatinskom i srednjodalmatinskom prostoru (dosadašnja

djela: *Perušić, župa Marijina Uznesenja u Zadarskoj nadbiskupiji*, Split 1989.; *Visovački franjevci u Skradinskoj biskupiji. Pastoralno djelovanje franjevaca od dolaska Osmanlija (1522.) do danas*, Split 1991.; *Župa Svih Svetih Piramatovci. Povijesni pregled*, Šibenik-Split 1995.; *Franjevački samostan u Karinu*, Šibenik (1995.). Nastavljajući se na dosadašnja istraživanja autor u najnovijoj knjizi predstavlja pastoralno djelovanje franjevaca na području triju župa (Kožulovo Polje, Županovići, Bukovica), koje su bile podijeljene između Zadarske nadbiskupije i Ninske i Skradinske biskupije. Djelovanje franjevaca u tim biskupijama započinje osmanlijskom vlašću u pojedinim dijelovima biskupija u prvoj polovici XVI. stoljeća. U uvodu (8-23) autor iznosi kratak pregled povijesti navedenih (nad)biskupija te franjevačkih samostana na Visovcu, u Šibeniku (sv. Lovre) i u Karinu. Sljedeće tri cjeline knjige (24-166) odnose se na povijest župa Kožulovo Polje, Županovići i Bukovica. Na osnovi postojeće literature i objavljenih izvora, kao i vrela iz arhiva pojedinih (nad)biskupija i samostana, autor za svako od brojnih naselja rečenih župa donosi povijesni pregled od najstarijih vremena do danas. Posebnu pozornost posvećuje pastoralnom djelovanju franjevaca i naglašava njihove zasluge za očuvanje katoličke vjere na ovim prostorima u vrijeme osmanske vladavine. Autor bilježi sve poznate sakralne objekte (crkve, kapele) u mjestima, kao i ostalu brojnu i bogatu starohrvatsku baštinu (kameni natpisi, stećci, groblja, arheološki lokaliteti i dr.). Napose je pomno obrađeno razdoblje mletačko-turskih ratova u XVII. stoljeću, demografska kretanja i promjene u etničkoj i vjerskoj strukturi žiteljstva. Pažnje je vrijedan i autorov kritički osvrt na ukorijenjene teze srpske historiografije (posebice Nikodama Mišaša) o podrijetlu i starosti brojnih tamošnjih crkava.

Četvrta cjelina ("Šire zadarsko zaleđe u prapovijesti", 167-187) sadržava osvrt na brojne tamošnje arheološke lokalitete.

"Kretanje stanovništva sjeverne Dalmacije od XV. do kraja XVII. stoljeća" naslov je petog poglavlja (188-217) u kojem se upozorava na višestruke demografske promjene uzrokovane turskim osvajanjima sjeverno-

dalmatinskoga zaleđa. Starosjedilački živalj iseljava, dospijeva u zarobljeništvo ili pogiba, a na njegovo mjesto dolaze vlaške pravoslavne skupine koje Turci dovode u ispražnjena sela. Tijekom i nakon kandijskoga rata mlitačka vlast potiče nove valove doseljavanja na napuštenu zemlju, čime se etnička i vjerska slika ovog prostora temeljito mijenja na štetu starosjedilačkog katoličkog stanovništva.

Šesti dio ("Duhovna zvanja", 218-227) obuhvaća kratak pregled života i djelovanja franjevac koji su u navedenim župama obnašali svećeničku službu te su zabilježeni u nekrolozima franjevačke zajednice. U zaključnom poglavlju (227-229) autor donosi kratak sažetak i zaključne misli iz prethodnih cjelina.

Posebnu vrijednost knjizi daje obilje arhivskih priloga iz različitih razdoblja prošlosti sjevernodalmatinskog zaleđa (231-264): popis osoba i stoke u Kruševu iz 1709.; stanje obitelji u Kruševu iz 1727.; stanje obitelji u Jasenicama 1730.; žrtve II. svjetskog rata u Lisičićima, Popovićima, Rodaljicama i Kruševu; žrtve domovinskog rata 1991-1995. iz Lisičića, Podgrađa i Kruševa; ratna zvjerstva i pustošenja u Zadarskoj nadbiskupiji 1991-1992. (stradanja civila i rušenje sakralnih objekata); redosljed zadarskih nadbiskupa (1553-1995) i redosljed ninskih biskupa (1523-1806). Na kraju knjige nalazi se tumač manje poznatih riječi i kraćica (265-266), popis upotrijebljenih vrela (267) i literature (268-275), kazalo osobnih imena (277-293), kazalo zemljopisnih naziva (294-304), popis slika, fotokopija i zemljopisnih karata (305-306) i sadržaj (307-310).

Knjiga fra Stanka Bačića vrijedno je svjedočanstvo o višestoljetnim povijesnim mijenama na prostoru sjevernodalmatinskoga zaleđa od srednjega vijeka do danas. Nastavljajući se na dosadašnja saznanja i djela o crkvenoj (posebice franjevačkoj) prošlosti toga kraja, autor je na osnovi izvornih arhivskih vrela sustavno obradio brojna naselja Zadarske nadbiskupije i Ninske biskupije, argumentirano dokazujući njihova drevna hrvatska obilježja i pripadnost.

Lovorka Čoralić

Krčki zbornik, sv. 32 i 33 i posebno izdanje, sv. 26 i 27, *Povijesno društvo otoka Krka*, Krk 1995.

Rijetka su u nas područja koja su, poput otoka Krka, postigla toliko važnih rezultata u njegovanju, vrednovanju i prezentiranju etnografsko-folklornih značajki. To potvrđuje ne samo objavljivanje ovog zbornika nego i sadržaj njegova teksta.

Iako je objavljivanje ovih tekstova vezano uz proslavu 60. obljetnice *Prvog festivala krčkog folklor*a (Omišalj 1935. g.), njihov sadržaj pokazuje da su uvjeti za njegovo održavanje postojali i mnogo prije i da je interes bio mnogo širi.

U dvije knjige objavljeno je 25 priloga razvrstanih u četiri skupine (*Studije i članci, ličnosti, varia, izvješća*), no prava vrijednost i raznolikost sadržaja može se očititi tek podjelom u posebne teme narodnog stvaralaštva i života.

Već prvom rečenicom sažetog uvoda glavni urednik *Petar Strčić* objašnjava kako je mogla i uspjela jedna kulturna sredina niz pučkih manifestacija pretvoriti u svojevrsnu kulturnu instituciju. Prije svega to je rezultat golemo zanimanja Krčana za prošlost rodnoga kraja, ali i nastojanja i zalaganja svakog pojedinca, od starca do djeteta, da sudjeluje u svakoj manifestaciji i svom ozbiljnošću pridonese kvaliteti i izvornosti interpretacije. Za sve folklorne nastupe nastoje se pribaviti najbolji primjerci nekadašnje narodne nošnje ili najpogodniji materijal za izradu što vjernije rekonstrukcije muške i ženske nošnje. Isto tako se nastoji održati izvornost pjevanja i sviranja, osnivaju se škole sopaca (svirača na narodnim glazbalima sopile) i tako se prenošenjem na mlade osigurava život nekadašnjoj tradiciji.

Postojeće folklorno stvaralaštvo treba imati svoje tumačenje i u etnografskim predmetima pa *Aleksandra Muraj* u prilogu: *Nekoliko misli o Etnografskom muzeju otoka Krka* daje teoretske i praktične sugestije za osnivanje i raznolik rad takvoga muzeja. *Tihomira Stepinac-Fabijanić* pak u svome prilogu (Plaidoyer za očuvanje tradicijske baštine Omi-

šlja) upućuje i na potrebu zaštite s gledišta ne samo kulturne tradicije nego i okoliša.

U skladu s time veoma je korisno što je uredništvo objavilo prilog *Ivana Žica (Kuća i dvorište u Vrbniku)*, iako je taj tekst već tiskan 1900. g., jer je izuzetan izvor podataka uz osnivanje budućeg muzeja, ali bi takve opise trebalo načiniti i za ostala krčka naselja. Prilog donosi iscrpne opise dijelova kuće, gospodarskih zgrada i predmeta iz domaćinstva. Tekst je pisan u čakavskome vrbiničkom govoru (uz slikovito literaran način opisivanja svagdašnjeg života i događanja uz gradnju kuće ili upotrebu pojedinih predmeta) pa time ima posebnu vrijednost ne samo za etnografiju nego i za dijalektologiju. Primjer Ivana Žica slijedili su i neki drugi autori u svojim opisima života, običaja i nošnji.

Najbrojniji su prilozi o običajima. Petar Strčić u prilogu: *Narodni život i običaji Omišlja kao dio povjesnice* opisuje povijest i razvitak Omišlja od prvog spominjanja 1153. g. te ističe povezanost običaja s političkim, vjerskim, gospodarskim i drugim oblicima društvenog života. U drugom prilogu isti autor takvu sliku daje za grad Krk. Na omišaljskom govoru *Tome Lesica* opisuje svadbene običaje, ples i posebno pokladne plesove te dio proljetnih običaja. Različite životne i godišnje običaje, katkad uz navođenje tekstova prigodnih pjesama, iz Vrbnika, Baške, Bašćanske Drage i Dubašnice donose *Slavica Plišić*, *Stanko Seršić* i *Ive Milovčić*.

Najopsežniji prilog o običajima u Dobrinjštini napisala je *Nevenka Trubić-Uravić*. U njemu je uz opise *koledvi* i *mesopusta* dala tekstove različitih pjesama i svadbenih napojnica, opis nošnje te kronološki popis manifestacije i imena sopaca, plesača i pjevača na različitim manifestacijama i krčkim festivalima. Tako je prvi nastup bio davne 1868. g. kada su izveli dobrinjski *tonac* pred carem i kraljem Franjom Josipom. U Ljubljani su nastupili 1910. 1934. i 1935. g., a 1935. g. su pojedini nastupili i u Zagrebu, Beogradu, Nišu i Skoplju. Od te godine počinju redovito nastupati i na krčkim festivalima, a od 1936. g. i na folklornim smotrama u Zagrebu i u Opatiji. Također u opsežnu prilogu *Ruže Bonifačić: Glazba u običajima i organiziranom društve-*

no-kulturnom životu Punta sadržani su opisi običaja i tekstovi prigodnih pjesama te izabrani notni zapisi. Na temelju terenskih zapisa i bogate literature dana je slika glazbenog folkloru u vremenskom okviru od jednog stoljeća.

Bogato rukotvorno stvaralaštvo Krka zastupljeno je tek dvjema temama. *Ivan Pavačić-Jecalićev* u prilogu: *Sopela - krčki narodni instrument* opisuje dijelove sopela, Pribor i materijal za njihovu izradu, nazive pojedinih dijelova i pribora, prilaže crteže i fotografije, kao i podatke o graditeljima i sviračima. Dobro bi bilo, radi uočavanja razlika i dimenzija u pojedinim lokalitetima Krka, da je u literaturu uključen i rad Božidara Širole (*Sopile i zurle*, Zagreb 1932, str. 1-67). Prilog *Dragana Joksimovića: Građa o bašćanskoj narodnoj nošnji* dobar je početak obrade ove važne teme, ali tako treba obraditi i ostala mjesta, te podacima iz literature i postojećom muzejskom dokumentacijom pripremiti izložke i legende za budući krčki etnografski muzej.

Tradicijsku kulturu uspješno održava narod, ali je obogaćuju izuzetni narodni umjetnici, stvaratelji i interpretatori kakvih je na Krku uvijek bilo u velikom broju. *Snježana Hožjan*, *Nevenka Trubić-Uravić* i *Anaita Rončević* opisale su život i djelo trojice za krčko narodno stvaralaštvo zaslužnih velikana: Iva Jelenovića, Vinka Trubića i Ivana Radića, a *Ive Milovčić* je u svojoj *Autobiografiji* vješto upozorio na povezanost i utjecaj kulturne sredine u oblikovanju njezina interpretatora i popularizatora.

Prilozi iz *Izvjesta* najbolje pokazuju koliko je bogatstvo krčkog folklornog stvaralašta i na koliko je manifestacija prikazano. *Ive Milovčić* piše kako je veliki broj svirača sopaca na Krku (ima ih 62) doveo i do prvog njihova izdvojenog nastupa, mimo festivalskih priredbi, 1989. godine. *Ivan Pavačić-Jecalićev* piše o sopcima Krka kao čuvarima i promicateljima glazbene i folklorne baštine te navodi popis sopaca po mjestima življenja. Da bi se njihov broj povećao te održala tradicija, od 1994. g. započela je radom u Dubašnici *Škola svirke sopela* u koju je upisano 9 učenika od 9 do 14 godina. Škola traje 4 godine a već 1995. g. prvi su učenici uspješno završili razred, polo-

žili ispit i dobili svjedodžbu. Iste je godine osnovana takva škola u Dobrinju a 1995. g. i u Gabonjari u koju su se, prvi put na Krku, uključile i tri djevojčice. Škole već pohađa 40 učenika i to je najbolji uvjet održanju tradicije.

U prilogu *Ive Milovčića* spominje se 25 nošnji i 11 folklornih društava Krka a posebno je vrijedan prikaz naziva dijelova nošnji i nakita s razlikama prema pojedinim mjestima.

Kako i iz ostalih područja tako su se i s Krka stanovnici iseljavali u razne zemlje. Jedan takav primjer na temelju povijesne literature i arhivske građe obrađuje *Lovorka Čora-*

lić u prilogu: *Nazočnost, djelovanje i život doseljenika s o. Krka i Lošinja u Mlecima (XV. - XVII. st.)*. Time je obuhvaćen još jedan bitan aspekt društvenog života, a vjerojatno bi se istraživanjem kod iseljenika koji su otišli u druga područja prije nekoliko desetljeća dobili i novi podaci za upotpunjenje slike o bogatoj krčkoj kulturnoj tradiciji, nekadašnjem životu i folklornom stvaralaštvu.

Josip Miličević

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

POSVEĆEN DVADESETPETOGODIŠNJOJ SURADNJI
HRVATSKIH I GRADIŠĆANSKIH POVJESNIKA

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

TAJNIK REDAKCIJE

Ivica PRLENDER

LEKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Društvo za hrvatsku povjesnicu
Zagreb, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ul. Ivana Lučića 3

Narudžbe šaljite na navedenu adresu

Cijena ovog broja iznosi 130 kuna

Izdanje časopisa sufinancira

Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske

Slog i prijelom na kompjutoru: DENONA, Pergošićeva 8 – Zagreb

Tisak: KRATIS, Vrapčanska 15 – Zagreb, ožujak 1996.